

EKONOMİ POLİTİK

Kriz Boyunca Tarım Ve Sanayi

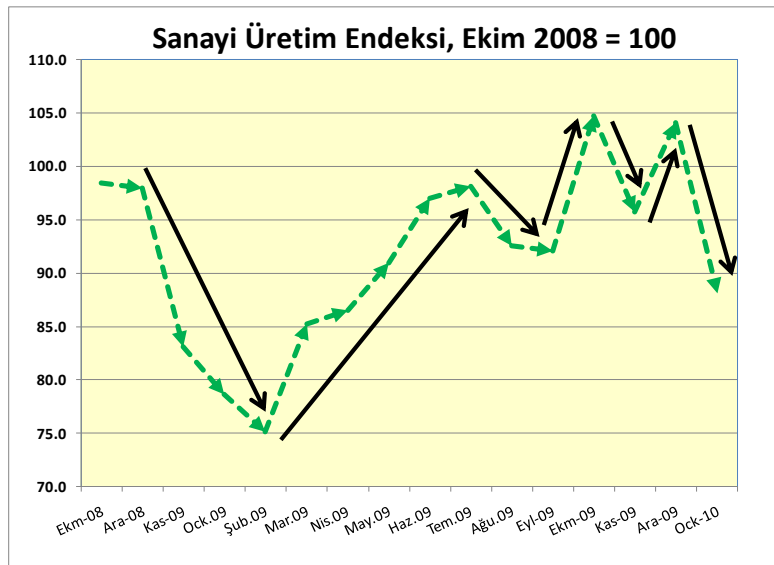
Erinç Yeldan, 24 Mart 2010

Küresel kriz Türkiye ekonomisini, bundan önceki kriz dönemlerinin aksine, finans kesimi üzerinden değil, reel sektörler üzerinden vurdu. Bunun böyle olması doğaldı; zira, Türkiye'nin 2003 sonrası küresel ekonomiyle olan ilişkileri daha yoğunlukla finans-dışı şirketler kesiminin dış borçlanması aracılığıyla sağlanmaktaydı. Dış borçlanma ve yabancı sermaye girişlerinin durması, reel ekonomiyi –özellikle sanayi sektörünü—derinden etkilemişti.

Küresel ekonomide “en kötü” günlerin geride kaldığı ve toparlanma sürecinin hemen hemen 2009’un ikinci yarısı itibariyle sürmekte olduğu genel kabul gören bir gözlem. Söz konusu toparlanma sürecinin uygulanmakta olan canlandırma paketlerinin vaktinden önce kesilmemesine bağlı olduğu; toparlanmanın ise inişli-çıkışlı bir devinim izlediği artık bilinen gerçekler. Türkiye ekonomisi açısından da benzer gözlemler yapmak olası. Ancak “reel” ekonominin sektörel dengeleri açısından anlaşılması güç bazı gelişmeler var; öyle ki, elimizdeki verilerin tümünü bir kaba koyduğumuzda dengeler şaşıyor, hesaplar tutmuyor...

Aşağıdaki şekilde sanayi sektörünün krizin Türkiye ekonomisini etkisi almaya başladığı 2008 Ekim’inden bu yana aylık üretim düzeyleri sergileniyor. TÜİK tarafından sunulan veriler, sanayi sektöründe “en kötünün” Şubat 2009 dönemi olduğunu, bu tarihten sonra Temmuz ayına kadar oldukça düzenli bir genişleme elde edildiğini gösteriyor. 2009’un Temmuz ayı itibariyle sanayi neredeyse krizin kayıplarını geri kazanmış demek üzereyken, yılın geri ayları boyunca sürecek mini dalgalanmalar dönemi başlıyor. W-tipi, peşpeşe inişli çıkışlı dalgalanmalar içeren bu süreç, en son veri tarihi olan 2010 Ocak’ına kadar sürüyor.

Resmin vurguladığı gerçek çok açık: sanayi sektörü henüz krizin etkilerini üzerinden atabilmiş ve düzenli bir gelişme içerisine girebilmiş değil.

Sanayi üretiminde yaşanan bu tahribat elbette ki en doğrudan istihdam düzeyini etkilemekte. Sanayi istihdamı 2008 Ekim ayından bu yana yaklaşık 100 bin kişilik bir kayıp gösteriyor. Eğer biraz daha uzun bir dönem perspektifi içerisinde bakarsak, Aralık ayları itibariyle, sanayi kesiminde 2006’da toplam 4.088 milyon kişi olan istihdamın, 2007’de 4.210 milyona yükseldikten sonra krizin etkisiyle 2008 sonunda 4.090 milyona gerilediğini görmekteyiz. 2009 yılı boyunca sanayi istihdamı sadece 63 bin kişi artmış gözükmektedir.

Oysa tarım sektöründe çok farklı bir süreç söz konusudur. Tarım sektöründe çalışan sayısında 2000’li yıllar boyunca hızlı bir gerileme yaşanmaktaydı. Örneğin 2004 yılında 5 milyon 713 bin kişi olan tarımsal istihdam, 2007’de 4 milyon 867 bin kişiye gerilemişti. Tarımsal işgücündeki bu inanılması güç kan kaybı ise bir çok analist tarafından “Türkiye yapısal dönüşüm geçiriyor” diye desteklenmekteydi.

Kriz sonrasında ise bu sürecin tamamen tersine döndüğü gözlenmektedir. TÜİK verilerine göre, tarımda çalışan sayısı, Aralık ayları itibariyle, 2009’da 2008’e görece 637 bin kişilik bir sıçrama göstermiştir. Tarım sektörü neredeyse 2004’teki istihdam yapısına geri dönmüş durumdadır. Tüm 2000 sonrası dönemin yıkımını sırtında taşıyan kırsal ekonomi, kriz döneminde yarattığı (?) “istihdam kazanımlarıyla” ekonomideki çöküntünün sarsıntılarını bir dereceye kadar hafifletebilmiştir.

Söz konusu bu ters-yapısal dönüşümün nasıl yorumlanacağı ise çok açıktır: kriz Türk işgücü piyasalarının daha da şiddetli biçimde parçalanması, enformelleşmesi ve giderek kayıt dışına itilmesi sonuçlarını doğurmuştur. Sanayi üretimi ise dış sermaye girişlerine bağımlı yapısının verdiği kısıtları aşamamış; yeni istihdam ve gelir kazanımlarıyla ulusal ekonomiyi krizden çıkartacak bir ivme sağlamaktan uzak kalmıştır.

Tarım ve Sanayi Sektörlerinde İstihdamın Gelişimi (1,000 kişi)

	Tarım	İmalat Sanayi
2006 Aralık	4,653	4,088
2007 Aralık	4,301	4,207
2008 Aralık	4,507	4,090
2009 Aralık	5,144	4,153
Kaynak: TÜİK.		